

ЗДРАВІЕ

излиза два пѣти въ мѣсець, на
всеко 1 и 15 число.

Абонати се приематъ на всяка
пощ. станция въ Княжеството; ино-
страннитѣ се адресиратъ до ре-
дакцията; въ гр. Варна абонати се
приематъ въ книжарницата на
А. В. Велчева.

ЗДРАВІЕ

ЦѢНАТА

на в. „Здравіе“ съ испращаннето:
за година двѣ ср. рубли, за 6 мѣ-
сеца — четири лева, за 3 мѣсеца
— два лева и 50 ст.; отделний
брой — 50 ст.

Обявления

се приематъ съ плата по 30 ст.
за единъ редъ.

ОБЩОДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

Подъ редакцията на доктора Окса.

PER NOCTEM AD LUCEM!

ОТЪ МРАКЪ КЪМЪ СВѢТЪ!

ВТОРИЙ ПРОБНИЙ БРОЙ.

СЪДЪРЖАНИЕ: Прости домашни лѣчебни сред-
ства. Отъ д-ра М. В. Игнатиева. — Ситна шарка. Прев.
Т. Г. — Холера (край). — Обществено животно. —
Мистична хроника. — Отъ редакцията. — Обявления.

На в. „Здравіе“ обяваватъ сътрудни-
чеството си: д-ръ Г. М. Герценштейнъ (Пе-
тербургъ), профессоръ А. П. Доброславинъ
(Петербургъ), д-ръ Г. Золотовичъ (Москва),
д-ръ М. В. Игнатиевъ (Балчикъ), д-ръ А. М.
Линтваревъ (Одесса), д-ръ Д. П. Молловъ (Со-
фия), д-ръ С. Мирновъ (София), д-ръ А. Пю-
скиллиевъ (Варна), д-ръ М. Петровичъ (Пра-
вадия), д-ръ І. І. Севвовъ (Варна) и др.

Прости домашни лѣчебни средства.

Отъ д-ра М. В. Игнатиева.

Проститѣ домашни средства винаги се
показватъ по-малко завлекателни, отколкото
сложнитѣ, които сж по-трудно достъпни. Ето
защо ний постоянно прибѣгваме къмъ по-
мощъ на аптекарски средства тамъ, гдѣто
твърдѣ легко, въ полза на болния и выгодно
за насъ, можали би да си услужимъ съ просто
домашне лѣкуване. Като не знаемъ, а по-
нѣкой пѣтъ и не искаме да знаемъ, че подъ
ржцѣтъ ни, въ дома, се пампратъ много
дѣйствителни лѣчебни средства, ний, безъ да
помогнемъ на болния и въ неговъ вредъ,

често губимъ златното време. Най-сетнѣ,
още по-често се случва, че ний, ако и да
знаемъ твърдѣ добръ лѣчебното дѣйствие на
пѣкое домашне средство, не го употрѣбяваме
само за това, защото е просто и се обър-
щаме за свѣтъ къмъ бабитѣ, билеритѣ и тому
подобни лица, които съ различни прибавле-
ния, горѣ-долу вредни, съ различни притчи,
горѣ-долу безполезни, употрѣбяватъ почти
сжщитѣ средства, нъ облечени въ таинствен-
ность — и съ това тѣ приобрътаватъ нашето
довѣрие. Подобно отношение къмъ проститѣ
средства, особено отъ страна на малко съ-
стоятелнитѣ и бѣдитѣ хора, не може да се
одобри. Домашнитѣ средства именно за това
сж и добри, че тѣ сж прости, винаги се на-
миратъ подъ ржцѣтъ ни и сж евтини. Тѣзи
обстоятелства иматъ въ живота голѣмо зна-
чение и, благодарение на тѣхъ, проститѣ
домашни средства заслужватъ на пълно на-
шето внимание. Има твърдѣ много домашни
средства. Ний ще почнемъ нашето описание
отъ по-проститѣ.

В о д а т а

още въ старитѣ времена се е употрѣби-
вала съ лѣчебна цѣль. Историята — какъ се е
развило лѣкуванието съ вода — е въ висока
степенъ поучителна. Лѣкаритѣ въ старитѣ
времена употрѣбявали студената вода, като
лѣчебно средство, нъ почти исклучително
при външнитѣ повреждания и болѣсти. По-

послѣ наблюденията на старитѣ лѣкари за ползването дѣйствиѣ на водата били забравени и средневѣковнитѣ лѣкари водата не употребявали, като предпочитали «лѣкове». Съ това се възползували бабитѣ и билеритѣ, които, като знаели изъ опитъ цѣлебното дѣйствиѣ на водата, взели да я употребяватъ, особено при външнитѣ повреждания и наранявания, разумѣва се, съ различни добавления, притчи, заклѣвания, баення, като увѣрявали, че въ послѣднитѣ се заключава всичката сила. Резултатътъ ги оправдавалъ и предизвиквалъ къмъ тѣхъ довѣрне. По такъвъ начинъ, напр., въ 1553 год. много ранени при ограждането на града Мецъ се обърнали не къмъ знаменития въ това време хирургъ (джираджия) Паре, а къмъ единъ билеръ, нѣкой си Дубле, на който искуството се състояло въ това, че той произнасялъ различни заклѣвания надъ болнитѣ и турялъ кърпи, намокрени въ студена вода, къмъ раната, предварително омита съ вода. Другъ подобенъ случай билъ слѣдующия: въ 1785 год. въ една изъ военнитѣ болници, въ града Страсбургъ, било доведено значително число ранени съдати вслѣдствие разрыва на орждия. Щомъ се разнеслъ слухъ за това несчастье, явилъ се нѣкой си шарлатанинъ, който можалъ да убѣди началството на града въ това, че той, съ помощта на своето заклѣване, може въ скоро време да излѣчи раненитѣ само съ проста вода. Него му било дозволено да лѣкува означенитѣ болни, а на лѣкаритѣ, за да не разрушѣтъ неговото ужъ вѣлшебство, билъ даденъ приказъ, да се отдалечѣтъ на време. Чистото държане на ранитѣ, промиванieto имъ съ студена вода, гукдане мокри кърпи съ студена вода, — всичко това, дѣйствително съпровѣждаемо всѣкий пѣтъ съ различни движения на ръцѣтъ и тихоговорение — довело къмъ доста бързо зарастяване на ранитѣ и болнитѣ оздравели. Подобни случаи и, най-сетѣ, указания изъ непосредственния опитъ подбудили докторитѣ да испитатъ сами дѣйствието на водата и нейното лѣчебно значение при различни болѣсти. Излѣзло, че, споредъ тѣхнитѣ наблюдения, водата, безъ всѣко вѣлшебство, показвала още по-цѣлителна сила. Това подбудило къмъ по-нататѣшно разиск-

ване. По-такъвъ начинъ водата, малко-помалко, взела да намира все повече и повече приспособление въ лѣкарската практика. Наблюденията, които сѣ направени отъ лѣкаритѣ за дѣйствието на водата върху човѣшкото тѣло, до толкова сѣ разяснили сжществението дѣйствиѣ на водата и нейното сериозно значение въ това отношение, щото въ настоящето време не само, че нѣма лѣкарь, който не употребилъ-би водата въ тѣзи или други случаи, като лѣчебно средство, нъ сжществуватъ даже цѣли лѣчебници и болници, въ които всичкото лѣкуване е основано исклучително на употребяване водата въ тази или друга форма. Такова, най-сетѣ, се е показало могущественото цѣлебно значение на водата, на която — било време — нито лѣкаритѣ, нито обществото не обърщали никакво внимание, защото тя била твърдѣ просто средство!

Обширното употребяване на водата за лѣкуване на болѣститѣ е основано на това, че тя сама по-себе си, по своята сжщностъ, по своя съставъ, ако тя само е чиста, не докарва никакво вредно дѣйствиѣ на тѣлото и съ това дава възможность на безгранично ползование отъ нейнитѣ физически свойства, т. е., отъ нейната топлинна или хладность, отъ нейната плътность, отъ подвижността на нейнитѣ частици и отъ нейната способность да растопява въ себе си другитѣ вещества.

Водата може да дѣйствува на нашето тѣло или при посредство тѣй нарѣченитѣ компресси т. е. намокрени въ вода кърпи, или при посредство на припарки и грѣлки ¹⁾, или направо въ видъ на баня, поливане, отриване, душъ ²⁾, гаргара, ппенне и, най-сетѣ, въ видъ на пара, спѣгъ или ледъ.

Успѣха на лѣкуване съ вода, тѣй сжщо както и съ всѣко друго средство, зависи отъ точността и правилността, съ които тя се употребява. Затова точно знаенне на способи за употребленieto на водата съставлява необходимо предварително условие при желанне да се възползуваме отъ нея

¹⁾ Грѣлка се нарича съсѣдъ, напълненъ съ горѣща вода, който се употребява, както и топлинѣ кермиди.

²⁾ Душъ се нарича, когато водата тече изъ ракета, като дъждъ.

съ лѣчебна цѣль. Кѣмъ тѣхното описание ний и пристѣпваме.

Компрессъ се прави по слѣдующия начинъ: взема се чиста кърпа, намокря се въ вода, истиска се малко и се гужда на раната. Употрѣблението на компресситѣ е добро за това, защото е просто и не иска много вода. Различаватъ студени, топли и съгрѣвающи компресси. **Студени компресси** сж тѣзи, за които се мокрятъ кърпи въ студена вода. При това се взема кърпа отъ такава величина, щото, като бжде сгнжната на двѣ или четири, да може да покрне това мѣсто, на което трѣба да се гуди; тя се държи на тѣлото до като почне да се стопля, слѣдъ което пакъ се намокря въ студена вода и се гужда на сжщото мѣсто. Може да се взематъ двѣ кърпи, щото, до като едната лежи на мѣстото, другата кисне въ водата и се размѣнява съ първата, кога тя се е вече стоплила. Кърпитѣ трѣба да се гуждатъ въ нѣкоя чаша, която да се нампра близо до болния, щото промѣняването на компресситѣ да става по-скоро.

Топли компресси. — Взема се кърпа въ такава величина, щото, като се сгнже на четири или осемъ, да бжде малко по-голѣма отъ това мѣсто, кждѣто ще се гуди; намокрятъ я въ топла вода и, като се истиска малко, туря се на тѣлото; отъ горѣ ѝ, за да се задържи испарението на водата, гуждатъ мошама, или книга намазана съ мазъ, или, най-сетнѣ, едно парче суха кожа. Тѣзи нѣща трѣба да бжджтъ по-голѣми отъ кърпата, щото послѣдната да се не вижда. Отъ горѣ на мошамата или нѣщата, които я замѣняватъ, гуждатъ едно парче шаекъ, фанела, вата, памукъ, вълна или други подобни нѣща, които трѣба да бжджтъ по-голѣми отъ мошамата или нѣщата, взети на мѣсто нея. Направенъ по такъвъ начинъ топлий компрессъ привързватъ го съ една кърпа, поясъ или друго нѣщо кѣмъ тѣлото. Ако такъвъ компрессъ е туренъ внимателно и правилно, то той твърдѣ добръ и силно стопля лежащата подъ него часть на тѣлото. Единъ и сжщия топлий компрессъ може да сѣди, безъ да се промѣни, 10—12 часа, послѣ което той се снима и, ако е потрѣбно, гужда се пакъ по сжщия редъ, както е описано по-горѣ.

Компресса се нарича съгрѣвающъ, когато кърпата за компресса се намокря въ много студена вода и, като се изцѣди малко, гужда се право на тѣлото, а на нея едно парче мошама, послѣ едно парче шаекъ, както това е описано и по-горѣ относително топлий компрессъ. Условието, щото шаека да бжде по-голѣмъ отъ мошамата, а послѣдната по-голѣма отъ кърпата, която е положена кѣмъ тѣлото, трѣба да бжде съблюдено и относително съгрѣвающия компрессъ. Съгрѣвающия компрессъ най-напредъ дѣйствува съ своята хладность, а послѣ, когато приложената на тѣлото мокра кърпа се стопли, дѣйствува вече съ своята топлина. Компресса трѣба да се мѣни всѣки 3-4 часа.

Съгрѣвающитѣ и студени компресси може да се правятъ по цѣлото тѣло въ видъ на тѣй нарѣчено «загнивание». **Студени загнивания** се правятъ по слѣдующия начинъ: намокрятъ единъ чаршавъ въ студена вода и го постилатъ на кревата; на него гуждатъ болния да легне по-средата и послѣ го загниватъ тѣй, щото чаршава вредъ добрѣ да се допира до тѣлото му. Ако е потрѣбно, повтарятъ още веднажъ загниванieto съ другъ чаршавъ. **Съгрѣвающи загнивания** се правятъ тѣй: постилатъ единъ върхъ другъ два юргани (или единъ дебелъ); отъ горѣ му турятъ намокренния въ студена вода чаршавъ; на него гуждатъ болния и го загниватъ първо съ чаршава, а послѣ съ покривалата (юрганитѣ) и го оставятъ тѣй на 20-30 минути.

(Смѣди.)

Ситна шарна.¹⁾

Прев. Т. Г.

Ситната шарка, по природата си, принадлежи кѣмъ приличивитѣ болѣсти. — Най-главния признакъ на ситната шарка е, че тя иснива вспичката кожа, или по-голѣмата ѝ часть, съ червени малки пятна (дампи), тѣй щото вспичката кожа става като боядисана въ червена боя. Въ сжщото време

¹⁾ Изъ книгата Н. Петровъ: «Бесѣды врача».

въ гърлото се забълбзва червенина и наболява при гълтането. Червенната на кожата зависи отъ испиването на множество малки точки, които, като се съединятъ една съ друга, предаватъ на всичкото тѣло еднакава червена боя; болнитѣ ставатъ червени, като раки. Ако по такава кожа преведемъ пръста си, като я малко натискаме, то, въ видъ на бѣлѣгъ, остава бѣла линия. Този признакъ удостоверява, че червенната на кожата е произлѣзла неотколѣ и зависи отъ временно приливане на брѣвѣта къмъ кожата, а не отъ постоянното измѣняване на цвѣта ѝ. Въ другитѣ случаи, при ситната шарка, червенитѣ пятна на кожата се расподѣлятъ неравномѣрно, но всекога запазватъ своя червенъ цвѣтъ, който е отличителенъ за распознаването на болѣстѣта. Бързото появяване на тѣзи пятна по всичката кожа, едновременно увеличаване на трѣската и болѣжкитѣ при гълтането — сж най-главнитѣ признаци на ситната шарка.

Въ твърдѣ малко случаи ситната шарка се развива безъ да е имало заразяване. Ако въ нѣкои мѣстности се срѣщатъ много еднакви разболѣвания съ испиване червени пятна, то всеко ново разболѣване, макаръ и съ не до толкова ясно испиване, може да се приеме, че е ситна шарка. По нататъшното течение на болѣстѣта ще потвърди истинното распознаване.

Сжщността на заразителното вещество на ситната шарка тѣй сжщо не е точно извѣстно, както и на другитѣ заразителни болѣсти. Най-главното свойство на заразата отъ ситната шарка се състои въ това, че тя винаги причинява само ситна шарка, нѣ може да причини никаква друга болѣсть. Заразителното начало се съдържа въ испаренията на болнитѣ и въ въздуха, който ги окръжава; това се доказва отъ разболѣването на хората, които се намиратъ близо около болнитѣ отъ ситна шарка и чрезъ възможността да се занесе заразата отъ трете лице, което често остава здраво, а само занаса заразата отъ болния на здравия.

Наклонността къмъ разболѣване отъ ситна шарка не е твърдѣ распространена; тя е значително по слаба отъ наклонността къмъ разболѣване отъ едрата шарка и

брусницата. Човѣкъ, презъ всичкия си животъ, само веднѣжъ се разболѣва отъ ситна шарка. Дѣцага отъ двѣ години на горѣ се разболѣватъ отъ ситна шарка твърдѣ често; възрастни и стари хора — твърдѣ рѣдко. Ситната шарка въ голѣмитѣ градове никога не се прекратява съвършено и отъ време на време пребира своитѣ жертви. До сега е останало неизвѣстно — защо въ нѣкои случаи ситната шарка се развива епидемически¹⁾; предполага се, че незнанието, какъ да се обръщаме съ болнитѣ и съ предметитѣ, които ги окръжаватъ, играе роль въ распространението на тая болѣсть.

Ситната шарка, като и всека друга трѣскава болѣсть, се захваща съ общо ослабване, чести помързания и трѣперания; болния се оплаква, че главата му тѣжи, гърлото му изсѣхва, подига му се да блюва, даже и блюва, не може свободно да гълта; въ гърлото се съглѣжда червенина отъ малиновъ (тъмно червенъ) цвѣтъ. Ситната шарка у много дѣца се захваща съ сънливостъ, не имъ се иска да играятъ, а по нѣкога даже съ много спанне; въ сѣия си дѣцата често блънуватъ и това блънуване се придружава съ трѣнеране. Горѣщната на тѣлото постепенно се усилва; на вторий или на третий день се появява испиването въ видъ на малки червени точки. Пъпчицитѣ най-напредъ се показватъ на шията, отъ послѣ бързо преминаватъ на гръдитѣ, гърба и по всичката останала повърхност на тѣлото. На лицето, повечето нкти, нѣма пъпчици, нѣ тѣй-като въ това време болния има голѣма топлина, то вслѣдствие на това лицето става червено. Въ гърлото червенната става по-ясна, языка се покрива съ желтишкави дамки и болния гълта трудно храната. Въ тѣзи двѣ-три денонощия — положението на болния бива най-тѣжко и безпокойно, което зависи отъ голѣмата топлина на тѣлото, която вредно влияе на силитѣ на болния и разрушава неговото здравие. Подиръ нѣколко дена тѣзи припадѣци постепенно изчезватъ, топлината на тѣлото пада, пъпчицитѣ поблѣдняватъ и захващатъ

¹⁾ Щомъ отъ една болѣсть едновременно сж болни много хора, тя се нарича *епидемическа*.

да се люцатъ; върхния слой на всеко пятно се отдѣля въ видъ на бѣловати люспички. Въ нѣкои случаи кожата се люци не на люспички, а на цѣли парцали. Лющението на кожата при ситната шарка е твърдѣ отлѣчително, щото само по това може да се опредѣли болѣстѣта, ако би другитѣ признаци сѣ останали незабѣлѣзани. Въ края на втората недѣля, отъ началото на болѣстѣта, на тѣлото не оставатъ никакви бѣлѣзи отъ пъпчицитѣ. Болния се осѣща значително по бодрѣ, червенината и надутостѣта въ гърлото се изгубватъ и болния захваща да оздравя. Такъвъ е обичния вървешъ на ситната шарка, ако тя се е явила сама и не се е придружавала съ никакви други болѣсти. — Нѣ въ много случаи ситната шарка върви неправилно, влече съ себѣ си и други болѣсти, които вредно влияятъ на живота на болния и изискватъ голѣмо внимание при лѣкуванието му.

Неправилности въ течението на ситната шарка се срѣщатъ по често, отъ колкото при едрата шарка и брусницата: особено внимание заслужава този буенъ видъ на болѣстѣта, който още отъ първитѣ дни се явява съ много висока топлина на тѣлото, която докарва болнитѣ до изгубванието на паметѣта си. Въ подобни случаи испиванието бива доволно блѣдно, крапичкитѣ (ржѣцитѣ и краката) сѣ студени, глѣдеца често е разшироченъ; всичкото тѣло на болния се свива отъ трѣперки. Такова течение на ситната шарка бързо веде къмъ смъртъ (въ едно или двѣ денонощия) и оздравянието е почти невъзможно, вслѣдствие силното ослабване на болния. Ако нѣкои отъ болнитѣ прекарватъ тѣжкитѣ три-четире дена и дохождатъ до лющението на кожата, то и въ този случай много отъ тѣхъ погибватъ отъ послѣдователнитѣ болѣсти, които се развиватъ въ течение на оздравянието.

Въ числото на съпровождающитѣ ситната шарка болѣсти, които се показватъ въ първия день на испиванието и даже често нѣколко часа по-напредъ, първо мѣсто заема надуванието на ципата и слѣзитѣ (сливницитѣ) въ гърлото. Въ нѣкои случаи това надуване достига до такъвъ голѣмъ размѣръ, щото затруднява гълтанието на хра-

ната и се образуватъ наливѣ, които се пробиватъ. Тѣзи наливѣ доволно често причиняватъ умъртвение на тканитѣ, което се познава по-лошавата миризма изъ устата на болния. Този миризма се забѣлѣзва при осложнението ситната шарка съ гнилата жаба, при която гълтанието се затруднява до най-висока степенъ. По нѣкога всички тѣзи поражения се осложняватъ още и съ въспаление на грѣклана, отъ което болния приспива. Присъединяваннето на гнилата жаба къмъ ситната шарка е толкова често, щото има мнѣние, че ситната шарка не бива безъ гнила жаба, което е несправедливо, макаръ че гнилата жаба най-често отъ всичко се присъединява къмъ ситната шарка. Сложнитѣ измѣнения въ гърлото, макаръ да иматъ влияние на испиванието, много сѣ опасни за живота на болния. При счастливо прекарване на ситната шарка, ранчкитѣ въ гърлото зарастятъ много полегка и често подиръ тѣхъ оставатъ течения изъ ушитѣ или тѣжко чуванне, което може да остане презъ цѣлия животъ.

На втората недѣля отъ началото на болѣстѣта, въ време на лющението на кожата, болния е въ опасностъ да не стане въспаление на бѣбрецитѣ, което се познава отъ набиране въ корема вода. При такова осложнение краката, корема, ржѣцитѣ, лицето биватъ отекли, като да сѣ напълнени съ вода, отъ което се и получило названието «водянка». Колкото често се наблюдава гнила жаба въ начало на ситната шарка, толкова често се случва водика въ време на оздравянието — въ послѣднитѣ шестъ недѣли отъ началото на болѣстѣта. Този срокъ се чете опакавъ и изисква особено внимание за глѣданнето на болнитѣ, които сѣ прекарвали благополучно буйния трѣскавъ срокъ на испиванието.

(Слѣдва.)

Х о л е р а .

(Край.)

За предпазване отъ холерата отъ най-голѣма важностъ е

Чистота. Въ всеко село боклука и смѣтъ-

та трѣба да се унищожаватъ съ огънь и улицитѣ да бждѣтъ чисти, както двороветѣ, а послѣднитѣ, както стантѣ. Заходитѣ най-добрѣ да се заровятъ и да се ископаятъ нови; послѣднитѣ, въ холерно време, трѣба всѣкодневно да се посипватъ съ негасенъ варъ или пѣкъ съ прѣстъ. **Никога не трѣба да се ползуваме отъ чюдзи заходи.** Ако въ нѣкоя кѣща има болень отъ сюр-гюнлюкъ, за него трѣба да се ископае особенъ заходъ, който всѣки день да се посипва съ негасенъ варъ и, най-сетнѣ, съвсѣмъ да се засипе.

Въ градоветѣ ископаванieto на нови заходи не е възможно; за това тука трѣба особено старателно да се глѣда чистотата на заходитѣ. Въ холерно време трѣба въ заходитѣ да се влива всѣкодневно, растопенъ въ една ока вода, сто драма сачи-кабржзѣ (ferrium sulfuricum). Ако има холерний въ нѣкоя кѣща, той трѣба да се испражнява въ нѣщо, въ което да има вода съ сачи-кабржзѣ и на часа да се излива въ захода. —

Кѣшитѣ трѣба веднажъ въ недѣлята да се измазватъ съ варъ; нѣщата за носенне винаги да бждѣтъ чисти. —

Водата трѣба да бжде чиста и безъ мизма. Кладенцитѣ, въ които водата не е добра, трѣба поне временно да се затварятъ.

Заразяването отъ човѣка. Да се вардимъ да не посѣщаваме болнитѣ отъ заразителна болѣсть. Щомъ се разболѣе човѣкъ, при него трѣба да оставатъ само тѣзи, които го глѣдатъ; другитѣ да се отдѣлятъ въ особено помѣщение. Обичая — гдѣто има болень или умрѣлъ, тамъ кѣщата е пълна съ съсѣди — е много опасенъ и вреденъ. — Умрѣлиятъ отъ прилипчива болѣсть трѣба да го по-посипимъ съ варъ и да го завиемъ въ една мокра платнена завивка, щото да не се види. Кѣщата, гдѣто е имало умрѣлъ, трѣба да се очисти, като предъ Великъ-День. Нѣщата, които е носилъ болния, да се опиратъ и висятъ на въздуха единъ мѣсець; нѣща останали отъ холерния трѣба винаги да се унищожаватъ съ огънь.

Редъ на живота. На гладно сърдце никой да не отива на работа: една чаша чисто кафе или ракия съ малко хлѣбъ сутренъята стига. Никой да не работи презъ

силитѣ си, нѣ по-лека и съ почивка. На нивитѣ, когато работятъ, да не пиятъ сурова вода, но сварена и размѣсена, ако е възможно, съ червено вино. **Пиение на ракия и вино, въ голѣмо количество, е вредно.** Незрѣли зарзали и зеленчуци сж въ холерно време опасни, даже озрѣли, въ голѣмо количество, сж вредни. **Да се вардятъ дѣцата твърдѣ много отъ това злоупотрѣбление.** Въ други отношения къмъ храната човѣкъ трѣба да слѣдва както си прави всѣкога и да ѣде колко ще; само зеленчукъ и зарзали да ѣде сварени, а суджуги и разни видове на сушено мѣсо и риба (солена) да избѣгва съвсѣмъ. Подиръ ѣденіе човѣкъ да не работи и да не се кѣпи. Въ холерно време човѣкъ трѣба винаги да се варди отъ настипка.

Първа помощ на болния отъ холера. Препорѣчва се на всѣкий човѣкъ да има (въ холерно време) приготвени въ кѣщата си **руски холерни капки, камфорний спиртъ и речинево масло**, които се продаватъ въ всѣка аптека ¹⁾

Щомъ се разболѣе човѣкъ отъ сюр-гюнлюкъ, той не трѣба да мисли, че има холера, но **непремѣнно е длъженъ да вземе домашни мѣрки за прекратяване на своята болѣсть.**

Болния не трѣба да слѣдва работата си. Той да испие една чорбяна (за дѣцата кафейна) лажица речинево масло, което ще го очисти; корема си да завие съ вълнена покривка. Кога човѣка го е искарало нѣколко пѣти на вѣнъ, тогава да пие всѣкий часъ по 20 (за дѣцата петъ) руски холерни капки, петъ пѣти въ день; при това му се дава черно кафе и топло червено вино.

Ако, освѣнъ сюр-гюнлюкъ, болѣстьта захванъ съ блюване, то болния трѣба право да почне земање на упоменѣтитѣ капки и

¹⁾ Въ послѣдне време нѣкои лѣкари сж на мнѣние, че домашне лѣкуване съ упоменѣтитѣ средства донася повече вреда, отъ колкото полза и че по-добрѣ е да се усигори на населението лѣкарска помощъ, щото да се има винаги. Ако това и да е достижимо въ европейскитѣ градове, съ голѣмото количество на лѣкаритѣ, то по насъ, гдѣто човѣкъ може да се разболѣе и да умрѣ, безъ да го е видѣлъ доктора, необходимо е да има всѣкий подъ рѣцѣтъ си поне първи средства, съ които може да си помогне. —

да гълта твърдѣ често ледъ, който спира блюванieto. Ако болния става студентъ, ослабва, то той се растрива съ камфорний спиртъ; при това му се дава всѣкий $\frac{1}{2}$ часъ петъ капки отъ сжщия спиртъ съ захаръ и, освѣнъ това, колкото иска вода съ червено вино.

Въ холерни случаи се препоръчватъ още народни средства: болния да пие солена вода (соламура отъ краставици, размѣсена съ вода) и да прави движения съ на-сила; ако не може да ходи, зематъ го двама души и бѣгатъ съ него.

Гдѣто има възможность, въ холерно време по хубаво е да се впка немедленно доктора, а не да се лѣкува човѣкъ самичекъ.

Обществень животъ.

— Не знаеме до колко ще бѣде успѣшенъ тозигодишния наборъ, нъ считаме за дългъ да обърнемъ внимание на слѣдующето: отъ отчета на главния лѣкаръ на войската за 1882 година ний виждаме, че отъ 16,000 сълдати били болнави 11,718 сълдати $\frac{1}{2}$ (73%) и отъ тѣхъ умрѣли 144 човѣка, сирѣчь 1%. — Не знаеме колко хора умиратъ отъ гражданското население въ България, отъ сжщата възраст; нъ отъ свѣдѣния за другитѣ страни е извѣстно, че отъ гражданското население, отъ сжщата възраст, умиратъ не повече отъ 9-10 човѣка на всѣка една хиляда, сирѣчь толкова, колкото и въ нашата армия. Въ дѣйствителность, смъртността въ нашата войска трѣба да е още по-голѣма, понеже къмъ умрѣлитѣ войници трѣба да причислимъ и тѣзи, които, като сж развалили здравнето си на служба, се броятъ неспособни и се отпущатъ въ родното си мѣсто и тамъ, може би, умиратъ. Общото число на уволненитѣ за всѣкога отъ служба по болѣсти за 1882 година било 277, сирѣчь 1,7% отъ общото число на войската.

Отъ първъ погледъ не се разбира—за какво въ войската е до толкова голѣма смъртността, когато се избиратъ най-здрави войници, които се прехранватъ и се обличатъ по-добрѣ, отколкото единъ простъ работникъ или селянинъ?

Статистическитѣ изслѣдвания въ другитѣ държави показватъ, че най-голѣмото число отъ смъртни случаи въ войската бива отъ грѣдни и тѣжки (тифозни) болѣсти; че почти полови-

ната отъ всичкитѣ неспособни се исклучватъ отъ служба по причина на грѣдни болѣсти. Ето за това извѣстнитѣ военни лѣкари сж согласни, че всѣкий новобранецъ, при общото добро тѣлосложение и здравне, трѣба да има околността на грѣдния си кошъ на два сантиметра повече отъ половината на боя си. Наставленията за приеманieto новобранцитѣ въ Пруссия, Австрия и Англия исчисляватъ особено свойственни за крѣпкото тѣлосложение и добро здравне признаци, които се изискватъ отъ новобранцитѣ. Тѣй напримѣръ, наставлението за английскитѣ лѣкари иска отъ новобранцитѣ: «пропорционално отношение между туловището и краишинитѣ (ръцѣтъ и краката), здравъ видъ, бодръ погледъ, еластическа кожа, джунн отъ трандафилова боя, здрави зѣби, високъ звученъ гласъ, широки, добрѣ испякнати грѣди, коремъ не голѣмъ, краишини мускулисти.»

Нашето наставление за лѣкаритѣ не съдържа такива трѣбования и признава за способенъ новобранецъ, който има околността на грѣдния си кошъ равно съ половината на боя си и даже по-малко. . . Упоменѣтиятъ отчетъ отъ главния лѣкаръ на войската показва, че мнозина новобранци сж приети на служба съ болѣстни недостатѣци, което зависи отъ разни неблагоприятни при набора условия. . .

Въ отчета на Генералъ-Инспектора по санитарната часть се казва, че «набора въ миналата година (1882) снабди войската съ голѣмо число твърдѣ слаби, малолѣтни и даже свѣсѣмъ неспособни къмъ военна служба хора.

Вслѣдствие на това и на това обстоятелство, че новобранцитѣ преминавахъ въ зимно време отъ единъ край на Княжеството въ другий, за да постѣпятъ въ частъта, къдѣто бѣхъ назначени, по-голѣмото число отъ тѣхъ заболѣ и даже не малко число измрѣ, други станахъ неспособни къмъ военна служба, а много впитахъ въ себе си зародишъ на сериозна болѣсть.»

Като оставяваме за другъ пътъ въпроси за здравнето на нашитѣ войници, ний за сега заключаваме горнитѣ бѣлѣжки съ слѣдующитѣ думи на доктора Пвенса: «Не подлежи никакво съмнѣние, че когато господарството е въ опасность, когато става въпросъ за самостоятелностьта на народа, то има право да праща своитѣ сълдати на славното бойно поле: ранн и смъртъ е награда и честь за патриота. Нъ господарството нѣма право да подвѣрга живота на сълдатитѣ въ опасность — на болѣсти и преждевременна смъртъ. Почетни сж ранитѣ, получени отъ неприятелски оръдия; нъ и най-силното воображение не е въ състояние да си представи като доблѣсть—охтиката, тѣжката болѣсть или крѣвавия сюржонлюкъ.»

¹⁾ При това не се считатъ леско болнавитѣ сълдати, които сж се лѣвявали въ околдока за медицинска помощъ.

Мѣстна хроника.

≡ Въ Варненското военно събрание се даватъ вечери, на които твърдѣ хубаво свири музиката отъ мѣстния пълкъ. Малкитѣ антракти, продължителнитѣ данси, душната атмосфера, вида на инструментитѣ (духови) и възрастта на музикантитѣ, между които има дѣца, възбудило вече между военнитѣ съжалѣние къмъ оркестра, който работи 7-9 часа въ единъ вечеръ. На-истина, желателно е облекчението на указанитѣ неблагоприятни условия, особено отъносително дѣца — музиканти. —

≡ Въ мѣстний импровизиранъ (случайно направенъ) театръ Конкордия се даватъ представления отъ любители. Естетическиятъ наслаждение въ този театръ закачатъ здравето на зрителитѣ и изпълнителитѣ. Отсъствието макаръ на първобитна вентилация (промѣняване на въздуха), пушенето тютюнъ почти въ залата, миризмата отъ напикитѣ въ отворената съседна стая и проч. сѣ най-главнитѣ недостатѣци. Обърнаме вниманието и на това, че въ театра има само една входна врата и, въ случай на нѣкое происшествие (пожаръ и проч.), голѣмо несчастье е неизбежно. Указанитѣ недостатѣци сѣ лесно исправими.

× Ситната шарка въ града не взема голѣмъ размѣръ. Научаваме се, че е станало распорѣждане, щото ковчегитѣ сѣ умрѣлитѣ отъ нѣкои приличнива болѣсть да бѣдатъ добръ захлупени, да се не распространява заразата отъ умрѣлитѣ.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

Слѣдующия редовенъ брой ще се испрати само на тѣзи лица, които предплатятъ. Затова умолява се всѣкий, който желае да получва вѣстникътъ ни, да испрати до 1 Януарий 1885 г. абонимента

си, щото да се испраща вѣстника редовно. Молимъ никой да се не донача, ако, безъ предплата, не ще се проважда „Здравие“, защото това правимъ не отъ лично недовѣрие, а желаемъ да слѣдваме принципа си и да усигоримъ съществуването на вѣстника.

ОТГОВОРНИЙ РЕДАКТОРЪ Н. Д. Райновъ.

ОБЪЯВЛЕНИЯ.

РУССКИЙ МАГАЗИНЪ

И. КАРЛОВСКАГО

ВАРНА — ШУМЕНЪ.

ПРОДАВА ПО НАЙ-УМѢРЕНИИ ЦѢНИ :

Чай, сахаръ, свѣци, чернѣ хайверъ, разни консерви, макарони, брашна, мармалади, конфети, бисквити, вина разни: Бордо, шампанско, ромъ, конякъ, ликери, бенедиктинъ и др.

Военно-офицерски и солдатски вещи.

Самовари и разни изделия отъ варшавско сребро и никелъ, пожове, вѣзки, лѣжници и пр.

Мазъ за чистение метали.

Сапуни разни и други благовонни нѣща.

Столове, канацета и пердета.

Дървени и желязни кревати.

Фарфюрни вещи и стѣклария.

Хартна, червенъ воскъ и други канцеларски потребности.

Вѣжи разни и чугуни.

Камбани, икони, хоругви и на порѣчка всѣкакви церковни и учебни книги, както и одежди свѣщеннически и други църковни потребности.

1,1—3

Отъ 1 Декемврий 1884 г. въ гр. Варна се издава

ОБЩОДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

З Д Р А В И Е

ЦѢНАТА на вѣстника — съ испращането : за година два среб. рубли; за 6 мѣсеца — четире лева; за 3 мѣсеца — два лева и 50 ст. Отдѣлний брой — 50 ст. — Объявления се приематъ по 30 ст. за единъ редъ.

АБОНАТИ за в. „Здравие“ се приематъ отъ всѣка пощенска станция въ Княжеството ; иностраннитѣ се адресиратъ до редакцията ; въ гр. Варна абонати се приематъ въ книжарницата на А. В. Велчева.